

Kapitel 18

Genital undersökning

Gynekologisk undersökning

Gynekologisk undersökning innebär för många kvinnor en känsla av utsatthet. Respekt och varsamhet är därför nödvändigt. Än mer uttalat är detta vid unga kvinnors första undersökning, kvinnor från andra kulturer, samt kvinnor som tidigare varit utsatta för olika former av smärtsamma undersökningar eller övergrepp av sexuell- eller våldsnatur. Kvinnor som under unga år varit utsatta för olika kroppsundersökningar kan också reagera mycket starkt negativt vid vanlig gynekologisk undersökning.

Av vikt vid gynekologisk undersökning:

- att hälsa och presentera sig själv tydligt och klart med namn och funktion.
- att alltid skapa samtalskontakt med kvinnan påklädd.
- att respektera kvinnans behov och önskemål av att skyla sig, dock ej så att det hindrar undersökningen.
- att närma sig kvinnans underliv med försiktighet, snudda vid låret så att kvinnan är beredd på undersökningen.
- att tala om de olika momenten så att kvinnan har möjlighet att förstå vad som händer.
- att berätta bekräftande att allt är bra eller vilka fynd man har gjort som behöver vidare åtgärd.
- att avsluta med kvinnan åter påklädd och nytt samtal.

Genital undersökning av män

Självklart är ovanstående punkter av lika stor vikt vid undersökning av män.

Män undersöks med fördel i liggande (scrotum eventuellt även i stående) och med förstoringsslampa (lupplampa) tillgänglig.

Förbered alltid patienten på eventuellt pinnprov från uretra.

Berätta och bekräfta!

Kapitel 18

Cytologprov

Gynekologisk hälsokontroll

För att tidigt upptäcka förstadier till livmoderhalscancer kallas kvinnor som är mantalsskrivna i Stockholms läns landsting till gynekologisk cellprovtagning från 23års ålder. Från 23-50 års ålder kommer en kallelse vart tredje år, därefter vart fjärde år mellan 51-60 års ålder.

Symptomfria kvinnor

Friska kvinnor utan symptom kallas via screeningsprogrammet för provtagning enligt ovan.

Kvinnor med symptom

Smear skall tas vid olaga blödning och kvinnan bör remitteras till gynekolog för vidare utredning. Vid smear med atypi eller makroskopisk förändring på portio bör patienten remitteras till kvinnoklinik eller gyn-mottagning för utredning samt vidare åtgärder.

Kvinnor och graviditet

Cellprov tas i samband med det första besöket på mödravårdscentralen om prov inte är taget under de senaste tre åren. Har patienten någon gång under livet haft cellförändringar skall nytt cellprov tas om det inte är taget det senaste året. Undvik att ta prov de första 8-12 veckorna post partum då cytologerna under denna tid har svårt att göra en adekvat bedömning.

Provtagningsrutiner

Smearprovet tas som första prov *innan* portio avtorkas och *innan* palpation utförs (provet skall fånga upp exfolierade celler från portio) OBS! patienten bör inte ha pågående blödning).

Kapitel 18

Cellprovet tas från tre stationer:

- 1) Bakre fornix med plastpatel.
- 2) Portios yta med plastpatel.
- 3) Cervikalkanalen med borste.

Provmaterialet omhändertas enligt lokala rutiner.

På remissen bör anges pågående hormonell behandling liksom kliniska fynd, tecken till HPV-infektion och eventuell tidigare atypi/dysplasi

Graviditetstest

Tidig graviditetsdiagnostik är av betydelse på många sätt - både psykologiskt och medicinskt.

HCG i urin kan påvisas 1-2 veckor efter befruktning. Testet utförs 1 vecka efter utebliven förväntad menstruation. Tidig diagnostik kan framför allt vara av betydelse om kvinnan avser att avbryta graviditeten.

Om misstanke på graviditet finns och graviditetstestet är negativt rekommenderas nytt test. Diagnostiseringen kan i oklara fall kompletteras med ett S-HSG.

HCG i maternellt serum kan mätas redan 6-7 dagar efter befruktning. Vid vissa tillstånd används HCG-bestämningen i serum ur diagnostisk synpunkt. Om kvinnan/paret väljer att fortsätta graviditeten hänvisa till MVC. Om kvinnan/paret väljer att avbryta graviditeten hänvisa till kvinnoklinik eller ungdomsmottagning.

Stor tillgänglighet och personlig rådgivning i samband med utförande av en graviditetstest är av mycket stort värde.

Samtliga barnmorskemottagningar och ungdomsmottagningar erbjuder gratis graviditetstest. Apotek säljer graviditetstester.